

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ

ГОДИНА V

БРОЈ 5

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

THE SASA LIBRARY FORUM

YEAR V

VOLUME 5

Accepted on December 27th 2016, at the 10th meeting of the SASA Department of
Language and Literature, following the reviews of academician
Nada Milošević-Đorđević and academician *Predrag Piper*

Editor-in-chief
academician
MIRO VUKSANOVIĆ

BELGRADE
2017

ISSN 2335-0121

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ

ГОДИНА V

БРОЈ 5

Примљено на X скупу Одељења језика и књижевности
од 27. децембра 2016. године, на основу рецензија академика
Наше Милошевић-Ђорђевић и академика *Предрага Пићера*

Уредник
академик
МИРО ВУКСАНОВИЋ

БЕОГРАД
2017

© Српска академија наука и уметности, 2017

Трибина Библиотеке САНУ основана је да приказује јавности нове књиге чланова САНУ, нова издања САНУ и њених института, из свих области наука и уметности. Први уредник Трибине био је академик Никша Стипчевић, управник Библиотеке САНУ од 1991. до 2011. године. Од октобра 2011. године уредник Трибине је академик Миро Вуксановић, управник Библиотеке САНУ.

Годишњак *Трибина Библиотеке САНУ* покренут је 2013. године. У првом броју донет је целовит преглед приказаних књига у Салону САНУ од 1991. до јуна 2011. године, а потом, у хронолошком низу, текстови казани на Трибини од новембра 2011. до краја 2012. године. У другом броју штампани су текстови са Трибине из 2013. године. У трећем броју објављени су текстови са Трибине из 2014. године. У четвртом броју су текстови са Трибине из 2015. године.

Прилози се објављују без измена. Дати су наслови где их није било на саопштењима.

ТРИБИНА БИБЛИОТЕКЕ САНУ
19. I 2016 – 13. XII 2016.

Уредник
академик Миро Вуксановић

Стручни сарадник
Стасја Церовић

САДРЖАЈ

<i>Plasma electronics : applications in microelectronic device fabrication / Toshiaki Makabe, Zoran Lj. Petrović</i>	11
<i>ΠΕΡΙΒΟΛΟΣ. Књ. 1–2, Зборник у часопису Мирјане Живојиновић / уредници Бојан Миљковић, Дејан Целебџић</i>	29
<i>Сенјандрејски зборник. [Књ. 1–4] / уредници Дејан Медаковић, Динко Давидов</i>	41
<i>Дејинињсџиво / Динко Давидов</i>	41
<i>Научно наслеђе Радомира Д. Лукића : зборник радова са научној скупи одржаној 11–12. децембра 2014. / уредници Данило Басија, Сима Аврамовић</i>	51
<i>Фази линџисџика / Милорад Радовановић</i>	65
<i>Најџисџи исџоријске садржине у зидном сликарсџиву. Том 1, XII–XIII век / Гојко Субоџић, Бојан Миљковић, Ирена Шџадијер, Ида Тоџи</i>	81
<i>Моћ и џревласџи : Тукидидова џолиџичка мисао / Косџија Чавошки</i>	93
<i>Оџашевџић / [џексџиови] Ирина Субоџић, Бранислав Димџиријевић, Јован Чекић</i>	105
<i>Три џоеме / Маџија Бећковић</i>	119

Дан Библиоџеке САНУ џосвећен Вуку Сџефановићу Караџићу	137
Вук Сџефановић Караџић : (1787–1864–2014) / уредник Нада Милошевић-Ђорђевић	137
Свети Гирило и Методије и словенско џисано наслеђе : 863-2013 / [уредници Јованка Радић, Викџор Савић]	157
Образовање : развојни џојенџијал Србије : зборник радова са научној скуџа одржаној 23. и 24. новембра 2012. џодине / уредник Александар Косџић	169
Двесџа џодина од рођења Јосифа Панчића / уредник Владимир Сџевановић	183
Флора бриофџија Србије. [Књ.] 1, Тресетџнице (Sphagnophyta) / Марко Сабовљевић ; уредник Владимир Сџевановић	183
Ономасџика ценџралној Косова / Милетџа Букумирић ; џлавни уредник Александар Лома	207
Ономаџолошки џрилози. [Књ.] 22 / џлавни уредник Александар Лома	207
Први балкански рајџ 1912–1913 : исџоријски џроцеси и џроблеми у светџлосџији сџоџодинињетџ искусџва / уредник Михаило Војводић	225
Глас Одељења исџоријских наука САНУ (џосвећен академику Владимиру Сџојанчевићу) / уредник Љубомир Максимовић	225
Зборник радова у часџ академику Десанки Ковачевић Којић / џлавни уредник Рајко Кузмановић	240
Докџор Владан Ђорђевић : џедесетџодинињџца књижевноја рада : 1860 – 25. фебруар – 1910 / Војислав М. Субоџић	252
Прилози за исџорију хемаџологије у Србији / Радоје Чоловић, Милица Чоловић, Наџаша Чоловић	252

<i>На крају њуџа / Дејан Десџић ; уредник Милан Лојаница . . . . .</i>	<i>273</i>
<i>Унајређење села у брдско-џланинским џодручјима Србије / уредник Драјан Шкорић . . . . .</i>	<i>291</i>
<i>Унајређење џчеларсџива у Србији / уредник Драјан Шкорић . . . . .</i>	<i>291</i>
<i>Образовање за модерну џољојривреду : зборник радова са научној скуја, Шабац, 27. мај 2016. Година / уредник Драјан Шкорић . . . . .</i>	<i>291</i>
<i>Академске беседе. Књ. 1 / уредник Миро Вуксановић . . . . .</i>	<i>310</i>
<i>Прејиска Лодовика Бекаделија, надбискуја дубровачкој (1555–1560) / Снежана Милинковић, Никша Сџијичевић ; уредник Слободан Грубачић . . . . .</i>	<i>315</i>
<i>Зборник Инсџијџуџа за срџски језик САНУ. [Књ.] 3, Срџски језик и акџуелна џијџања језичкој џланирања / уређивачки одбор Иван Клајн, Предрај Пџијер, Срејџо Танасић ; џлавни уредник Срејџо Танасић . . . . .</i>	<i>329</i>
<i>Именик ауџора, уредника и џоворника . . . . .</i>	<i>352</i>

Ономастика централног Косова / Милета Букумирић ; главни уредник Александар Лома. – Београд : САНУ, 2015

и

Ономатолошки прилози. [Књ.] 22 / главни уредник Александар Лома. – Београд : САНУ, 2015

Говорили: академик Александар Лома
академик АНУРС Слободан Реметић
др Јованка Радић

У Београду, уторак 13. септембар 2016. у 13 часова

ТРИНАЕСТ

Данас је 13. септембар, 13 сати. Пре месец дана, 13. августа, навршило се тринаест година откако је крај Гораждевца, код Пећи, у Метохији, на обали Бистрице, на плажи, на купању, из жбуња, из невиделице, из „калашњикова“, рафалима нападнуто педесеторо српске деце и младих. Иван Јововић и Панта Дакић су убијени, неколико их је тешко рањено. Криваца нема. Истрага је обустављена. Прошле године је на споменик погинулима бачен Молотовљев коктел, потом још један напад.

Међу најтеже рањеним био је тринаестогодишњак Богдан Букумирић. Погодило га је осам метака. Није изгубио свест. Док су га возили кроз Пећ, чула се музика, весеље, псовке и клетве на албанском. С њим је био лакше рањени брат Бошко. Мајка им је рано умрла. Стрина која их је пазила убијена је на кућним вратима у Гораждевцу. Богдан Букумирић је чудом залечен на ВМА. Данас је у Београду. Нема сле-

зину, један бубрег, део лобање. Има стан који нема чим да отплаћује.

Пре 13 година, одмах после злочина, у Гораждевцу где је рођен, Богданов блиски сродник, универзитетски професор, ономастичар и дијалектолог, ондашњи председник Српског националног већа у Гораждевцу, који је 2013. после аплауза студената и колега умро на радном месту, на Филозофском факултету у Косовској Митровици, тринаест година раније, на протесту у месту злочина, читао је отворено писмо Кофи Анану и казао:

„Гораждевац је доживео трагедију захваљујући Вашој неодлучности или неспремности да истини погледате у очи“.

Писмо је још запечаћено. Запечаћене су и судбине двојице Букумирића. Пола млађега живи међу њима. Старији не може да почива међу својима. Ноћу неко долази да руши споменике.

Међутим, ми ћемо данас о споменицима који су трајнији, о двадесет и другој свесци часописа Одељења језика и књижевности САНУ *Ономатолошки прилози* и о трећој књизи у библиотеци тог часописа, чији најновији број затвара некролог професору Милети Букумирићу, чија је последња, сада испред нас, књига *Ономатика централној Косова*.

Говоре академик АНУРС Слободан Реметић, научни саветник др Јованка Радић и академик Александар Лома, главни уредник обеју књига што их данас, на нашој четрнаестој овогодишњој Трибини, приказујемо.

(Реч уредника Трибине)

М. В.

АЛЕКСАНДАР ЛОМА

ЧЕТРДЕСЕТ ГОДИНА *ОНОМАТОЛОШКИХ ПРИЛОГА*

„Ономатолошки прилози излазе успореним ритмом каквим дише српска ономастика.“ Та реченица чита се на страницама двадесет друге књиге часописа, објављене прошле године, која је један од предмета данашњег представљања. Срочио сам је делом и да се као главни уредник оправдам за нередовност излажења; претходна, двадесет и прва књига, појавила се 2011, а и раније, за време и пре мога уредниковања, било је сличних прескакања годишта, тј. поремећаја нормалног ритма публиковања. То свакако не звучи као препорука за озбиљан часопис у доба владавине „сцијентометрије“, која као главна

мерила за вредновање научне периодике промовише редовност излажења – најмање једну, по могућству две или више свезака за годину – и цитираност у другој периодици. О томе данас нећу више ништа рећи, мада би се могло много говорити. Покушаћу да љубазан позив колеге Вуксановића искористим – надам се не и злоупотребим – тако што ћу кроз сажет осврт на протеклих четрдесетак година *Ономајтолошких прилога* оцртати профил те публикације у њеном континуитету и дати основну информацију о садржини свих досадашњих њених томова, а не само овог најновијег. Чиним то као неко ко их је све прочитао од корица до корица, најпре као састављач индекса, затим као члан уређивачког одбора и најзад као главни уредник. На то што ми је име са дна последње странице часописа током времена доспело на прву не гледам са неким поносом, већ пре са сетом са којом се увек из садашњице осврћемо на „златно доба почетака“, поготову што се досадашњи континуитет ове едиције приближно подудара са трајањем моје властите научне каријере.

Погледате ли поређане на некој полици двадесет и два тома овог часописа, прво што ће вам пасти у очи биће њихова дебљина, најтањи из 1998. броји 272, најдебљи из 2009 – 787, у просеку је то округло по 500, у збиру нешто више од 11.000 страница. Томе ваља придодати још око хиљаду колико скупа броје три књиге „Библиотеке Ономатолошких прилога“, од којих трећу овде представљамо, те претпостављам да би свих двадесет пет књига стављених заједно на тас неке ваге претегле понеки часопис који је редовније излазио у последњих тридесет и седам година. То, наравно, ништа не говори о научној тежини, али унутар аскетски скромних белих корица *Ономајтолошких прилога* има и научних доприноса, довољно да у кратком времену којим располажем не могу стићи да поменем ни издалека све, него само неке од најважнијих.

Почећу од имена. *Ономајтологија* је грчка сложеница, у дословном преводу ‘именословље’, ређи назив за језичку дисциплину која се зове *ономасџика* а бави се изучавањем свих врста имена, како личних – антропонима, тако и географских – топонима (уз разликовање низа других поткатегија унутар те основне дихотомије). Први број *Ономајтолошких прилога*, који носи на себи 1979. годину а штампан је идуће, 1980, посвећен је успомени на академика Милана Будимира. Текст насловљен „Уместо предговора“ из пера Фануле Папазоглу обавештава нас да се замисао о покретању часописа зачала у Одбору за ономастику Српске академије наука и уметности, основаном на Будимирову иницијативу 1973, да је њен духовни зачетник био сам Будимир, коме часопис дугује и своје име, а да је његова смрт 1975. успорила како конституисање Одбора, чији је он био први председник, тако и

покретање публикације. Из напомене редакције даље дознајемо да су радови за прву књигу предати већ крајем 1976. и током 1977. године.

Ја сам Милана Будимира видео само једном мало пред његову смрт, присуствујући као студент одбрани једног доктората на којој је био члан комисије, и никад нисам имао прилику да са њим разговарам, те могу само нагађати о томе како је конципирао часопис коме је дао име *Ономајолошки њрилози*. Будимир је припадао генерацији филолога и компаративних лингвиста заокупљених проблематиком палеобалканских језика и супстрата на јужнословенском тлу; са њим су у првобитном Одбору за ономастику тај смер истраживања, свако на свој начин, заступали Миливој Павловић, који је умро годину дана пре њега, Фанула Папазоглу, и она већ покојна, као и Будимирова ученица а мој професор Љиљана Црепајац, која је од почетка па све до данас члан Уређивачког одбора *Ономајолошких њрилоја*. Будимир је 1934. био покренуо са Петром Скоком један веома амбициозан међународни часопис, *Revue internationale des études balkaniques*, чији је узлет прекинуо Други светски рат. Можда је *Ономајолошке њрилоје* замишљао као нешто слично, и прва књига као да делом одсликава такву замишљао. Задржаћу вас мало на садржини тога првенца, да бих што јасније предочио константе али и одређена померања тежишта у концепцији часописа у протекле четири деценије.

Прво што пада у очи је бројност и репрезентативност аутора, али и разноврсност њихових научних профила. Преовлађују славити: Радосав Бошковић, Блажо Конески, Никола Родић, Красимира Илиевска, међу њима неколико њих који су себи створили име у науци управо на пољу ономастике: Милица Грковић, Велимир Михајловић, Мате Шимундић, Звездана Павловић, али су добро заступљени хеленисти и индоевропеисти: Иван Дуриданов, Петар Илијевски, Михаило Петрушевски, Љиљана Црепајац, Светлана Слапшак. Интердисциплинарност ономастике илуструју својим прилозима историјски географ Гавро Шкриванић, антропогеограф Атанасије Урошевић и историчар рударства Василије Симић. Сви ови аутори у својим расправама третирају широк круг проблема јужнословенске и балканске ономастике. Завршни, знатно мањи сегмент прве књиге чине радови Момчила Златановића, Недељка Богдановића, Владимира Стевановића и Светозара Стијовића који презентирају ономастичку грађу прикупљену на терену. Последњи по реду, Стијовићев прилог са грађом из северне Метохије издвајам не само због његовог обима, него и стога што су ту по први пут пред научну јавност изнети свежи плодови једног широко заснованог и дугорочног подухвата који и данас траје а био је покренут малтене истовремено са иницијативом за издавање *Ономајолош-*

ких ѝрилоѝа – теренског прикупљања топономастичке и антропономастичке грађе из свих делова српског језичког и етничког простора. Носилац оба посла је Одбор за ономастику САНУ, а водио их је од средине седамдесетих година прошлог века па до своје смрти 1999. године Павле Ивић. Чињеница да су те две надлежности од прворазредног значаја за рад на пољу ономастике у српској средини биле од почетка обједињене једном личношћу и то таквог научног профила и формата објашњава развитак концепције *Ономаѝолошких ѝрилоѝа*, не кроз неку темељну промену него пре кроз оно што сам назвао премештањем тежишта. Појаснићу то на свом сопственом примеру. Студент класичне филологије, помало романтичарски заинтересован за питања илирског и уопште предсловенског супстрата у нашој топонимији, испољио сам то интересовање у једном разговору са својим професором Љиљаном Црепајац. Било је то на екскурзији по Грчкој на коју нас је она водила, на неком успутном одморишту у брдима Пелопонеза, који дан пре него што ће јој, док смо били у Делфима, јавити да је њен учитељ Милан Будимир умро, 17. октобра 1975. Она ипак није заборавила да ме помене Павлу Ивићу. Непуну годину дана доцније ходао сам уз Светозара Стијовића селима око Пећи, тада још пуним Срба, обучавајући се у бележењу и акцентовању ономастичке грађе за Академијин Одбор по упутствима која је саставио Ивић. Идуће године већ сам сам прикупљао грађу по терену свога завичаја, горње Колубаре, а отада се мој научни развој све више усмеравао ка историји и дијалектологији српског и словенских језика. То не значи да је моје занимање за старобалканске, супстратне остатке у топонимији ишчезло, пре се може рећи је оно благовремено избалансирано. Ни *Ономаѝолошки ѝрилози* нису се затворили за прилоге са таквом тематиком – у последњем броју имамо један такав из пера младог колеге Орсата Лигорија – нити се основна структура часописа мењала. И надаље се свака књига састоји од два основна сегмента, најпре долазе расправе а онда грађа, али се удео расправа, у првој књизи доминантан, све више смањивао у корист грађе, која већ од друге књиге односи превагу. То је пре свега последица Ивићевог инсистирања да се грађа прикупљена за Одбор објављује на страницама *Ономаѝолошких ѝрилоѝа*. Тиме су се врата часописа отварала и аматерима, који су основна знања из акцентологије и дијалектологије стицали на терену, „у ходу“ а онда се, приређујући своје теренске записе за штампу, учили техници писања научних радова. Понеком је то била одскочна даска за академску каријеру, док је другима главни мотив била приврженост завичају, што не значи да су њихови доприноси мање вредни. Данас, када се већи део научне популације у љутој борби за опстанак бави рачуни-

цом како да са што мање труда стекне што више бодова настојећи да у добро категоризоване часописе угура танушне, рециклиране, често коауторске радиће, вреди поменути пример Јакше Динића, пензионера из Зајечара, који је у последњих пет томова нашег часописа објавио укупно 918 страница ономастичке грађе из источне Србије – са његовим радом од 99 страница примљеним за штампу у следећим *Ономастичким прилозима* биће то укупно више од хиљаду – а у међувремену је издао и *Тимочки дијалекатски речник* од 921 странице. Захваљујући таквој уређивачкој политици, која се одржала и после Павла Ивића, од обимне грађе прикупљане у току четири деценије, која, похрањена у просторији Одбора за ономастику, чека узбуцавање и дигитализацију, један значајан део већ је учињен доступним научној јавности и може се користити као прилично богат узорак, мање или више репрезентативан за шире заснована истраживања. Треба, разуме се, имати у виду да захват није равномеран ни у фактографском ни у географском погледу: у неким случајевима дати су само поједини пунктови, у другим уже или шире области, неки радови пружају комплетну ономастичку грађу са датог подручја, неки само топонимију или само антропонимију; боље је заступљена Србија источно од Мораве него њени централни и западни делови, од Војводине боље Срем него Банат и Бачка, доста добро источна Херцеговина, значајни су узорци са тла старе и северне Црне Горе, а нису заобиђене ни поједине српске енклаве на тлу Румуније и Мађарске. Но пре свега треба истаћи чињеницу да је за одбор пописана и у знатној мери објављена ономастика Косова, Метохије, јужног Поморавља и Ибарског Колашина, области које су у међувремену фактички одвојене од Србије и добрим делом расрбљене. Заслуга је Павла Ивића што је у првом таласу прикупљања грађе за Одбор своје сараднике – најпре Светозара Стијовића, затим и низ других, међу њима Милету Букумирића чију књигу данас такође представљамо – усмерио на тај терен, практично у последњем тренутку да се на њему спасе српско језичко наслеђе. Парадоксално, пројекат чији је циљ било снимање синхроне теренске ситуације убрзо је попримио дијахрону димензију, јер можемо бити сигурни да се не само на Косову и Метохији, већ и у централној Србији, знатан део онога што је записано у последње три деценије прошлога века не може више документовати на терену, с тим што овде узрок томе није етничко чишћење, него прогресивна депопулација српскога села. Штавише, бројни теренски записи Светозара Стијовића, Милете Букумирића, Алије Цоговића и других не враћају нас само четрдесетак година унатраг, у доба кад су настали, већ вековима дубље у прошлост. У њима су препознати савремени ликови међника које бележе српске повеље

средњег века – Бањска, Дечанска, Светоарханђелска хрисовуља и друге. Та су имена највећим делом словенска, те се кроз њих доказује етнички и језички континуитет српског живља на косовскометохијском тлу све до најновијих времена. Да би се дошло до таквих налаза потребно је, разуме се, пре свега прикупити и критички обрадити историјску ономастичку грађу да бисмо је упоредили са савременим стањем. На том пољу српска ономастика је била у болном заостатку до осамдесетих година, а онда га је почела надокнађивати, заслугом самог Павла Ивића, затим Милице Грковић, Гордане Јовановић и других, али највећи помак учинио је Митар Пешикан, и то управо на страницама *Ономастолошких прилога*, својим два велика студијама, објављеним у наставцима између 1981. и 1987, једном топономастичком, где је по подацима средњовековних српских повеља и раних турских пописа обрадио историјску топонимију Подримља – најпре северне, затим јужне Метохије, и другом антропономастичком, чији су предмет лична имена са подручја Зете, Хума и Рашке посведочена у турским дефтерима. Ове Пешиканове студије пружају методолошки узор за дијахрона ономастичка истраживања на нашем терену а истовремено обилују сазнањима драгоценим за језичку и етничку историју и историјску географију. Бојим се да њихов значај није довољно сагледан ни у лингвистичким ни у ванлингвистичким круговима. За мене, да ништа друго није објављено у *Ономастолошким прилозима*, већ оне саме оправдавале би њихово постојање.

Имало би, разуме се, у досадашњим томовима овог часописа још доста тога вредног да се истакне, али за то нема времена, приводим ову причу крају. *Ономастолошки прилози* покренути су у време замаха ономастичке науке на целом простору бивше Југославије. Почевши са Тивтом 1975, сваке две године одржаване су у другој републици југословенске ономастичке конференције, које су урађале обимним зборницима радова. Врхунац у сваком погледу, а пре свега по репрезентативности домаћих и иностраних учесника, био је скуп одржан 1985. у Доњем Милановцу. Од почетка су на тим скуповима били присутни дисонантни тонови условљени ваннаучним чиниоцима, али је ипак све остајало у оквирима и на нивоу академске расправе. Онда се то, као и сама држава, почело распадати. Претпоследња конференција, одржана 1987. у Приштини, остала је без свог зборника. Последњом, осмом, у Црној Гори 1990. круг је затворен. Распадом Југославије сужен је простор за размену мишљења, али и круг потенцијалних сарадника нашег часописа, премда је његово начело остало да објављује прилоге из свих делова света и на свим светским и словенским језицима. Но у стварности остали смо мање-више српски национални часо-

пис. Онда су нам последње године прошлог века задале тешке ударце. Најпре нас је 1996. напустио водећи аутор и члан уређивачког одбора Митар Пешикан, а три године доцније изгубили смо, у кратком размаку, Павла Ивића и његову десну руку Светозара Стијовића. Да се часопис не угаси помогли су Милка Ивић, која је уредила шеснаесту и седамнаесту књигу, и други близак Ивићев сарадник, Слободан Реметић који је, мада по основној вокацији дијалектолог а не ономастичар, од почетка давао драгоцен допринос Одбору за ономастику и издавању *Ономајтолошких прилога*, и још увек то чини. Прикључила су нам се још два врсна ономастичара, Мато Пижурица и, нешто доцније, Јованка Радић. Тако се наставило даље, уз настојање на очувању ивићевске концепције часописа и одржању његовог квалитета. Од седамнаесте књиге уведен је сегмент „Осврти и прикази“ намењен праћењу и критичком просуђивању нових публикација. Од осамнаесте, два главна сегмента преименована су у Расправе и чланци и Монографске студије и грађа, тако што се у први сврставају текстови краћег а у други већег обима, без обзира да ли само презентирају грађу или се баве њеном анализом. И раније смо имали такве велике прилоге који су обимом и приступом представљали „књигу у књизи“, на пример „Топонимију Куча“ Драгољуба Петровића, „Топонимију Белице“ Јованке Радић и др. Следећи том, нарастао до готово осамсто страна, сугерисао нам је да часопис растеретимо тако што ћемо неке од тих обимних и заокружених целина објављивати као књиге у посебној серији названој „Библиотека Ономатолошких прилога“. Кренула је 2010. са *Топонимијом Пивске њланине* Радојке Цицмил-Реметић. Та и следећа књига у новопокренутој библиотеци овенчане су наградом српског славистичког друштва која носи име Павла Ивића, што нас природно храбри да издајући надаље овај часопис истрајемо на његовом путу. Данас представљамо трећу књигу из серије, а четврту ћемо настојати да заједно са двадесет трећом књигом часописа дамо у штампу до краја ове године, како бисмо онај успорени ритам који сам на почетку поменуо мало убрзали.

СЛОБОДАН РЕМЕТИЋ

КУД ГОД СЕ ОКРЕНЕШ – КОСОВО

Према распореду обавеза на данашњој Трибини припао ми је задатак да се укратко осврнем на садржај последње књиге часописа, коју чине три већ уобичајена сегмента. Расправе и чланци доносе четири

прилога, од којих ће први, добијен из пера главног уредника, свакако понајвише голицати машту знатижељних читалаца. Ломина расправа „Златни бор и рујно вино“ поручује да *рујно вино*, малтене једно од „сталних места“ и наше епске песме, није именовано по својој боји него по своме опојном, снажном дејству. У основи придева *рујан*, по томе тумачењу, није име биљке *руј*, већ прасловенски глагол **rjuti* „ри-кати“, а отуда и именица *рујан*, „месец“ у коме јелени ричу парећи се. Тако се из основне семантике рикања и парења ове племените дивљачи, праћених жестоком борбом рогатих ривала, у људском роду дошло до глагола *узрујајти* „узбудити се, успалити се“. Водећи словенски етимолог ову веома интересантну причу завршава речима: „Но ако је месец *рујан* назван по парењу јелена, а *рујно вино* значи вино које *узрујава*, сва је прилика да се у топонимији чува то изворно значење придева, другим речима да су и ужичко *Рујно* и остали топографски називи исте основе проистекли из животињског, а не из биљног света“.

Рад, по обиму и садржају студија, Јованке Ј. Радић „Суфикси *-ина* и *-ица* као опозити у географској терминологији и топонимији“ темељи се на богатом садржају Бањске хрисовуље и на свежој грађи прикупљеној „у три просторно удаљене географске целине“: у топонимији слива Јабланице (Врање), топонимији Белице (Јагодина) и топонимији села Завајт код Фоче. Показало се да су суфикси *-ина* и *-ица* међу најзаступљенијим суфиксима у сфери наведених именовања, с тим да онима са *-ина* „репрезентују ентитете неодређених димензија и граница простирања“ (потврде типа: *долина*, *Ледина*, *Посавина*, *Херцеџовина*), док они са *-ица* представљају ентитете одређених димензија“ (примери типа: *улица*, *орница*, *Забуквица*, *Рујевица*). Различите, у начелу опозитне вредности двају суфикса стоје иза осетно веће заступљености суфикса *-ица* у топонимима посведоченим у Бањској хрисовуљи чак до омера 5 : 1. Такво стање аутор објашњава „разликама у категоријалним вредностима тих суфикса“.

У врло кратком прилогу „О поријеклу несонима Колочеп“ већ помињани Орсат Лигорио на сцену враћа питање порекла назива дела „архипелага који се протеже од Дубровника до Пелјешца“. Полемишући са претходницима, пре свега са К. Јиречеком и П. Скоком, млади индоверопеиста наведени несоним ставља „у ред далмато-романских лексичких остатака“. По њему, „конструкт **kalafotiu* успостављен на основу потврда *Calaphodium* и *Calafotta* на путу је према с-хр. *Колочей* очигледно претрпио извјесно изопачивање“.

Прилогом Украјинке Људмиле Маркевич „Складені антропоніми в сербській мові“ заокружен је први сегмент XXII књиге *Ономастолошких йрилоїа*. Добар увид у релевантну литературу и ко-

ришћење богатих извора од средњег века до најновијих лексикографских остварења стоје иза солидне елаборације творбе антропонима у српском језику.

Прву половину сегмента Монографске студије и грађа чини наставак монографије Звездане Павловић *Ороними Србије, Дрући гео. К-П*, чији је први део (А–Ј) објављен у *Ономајолошким прилозима* као књ. XIX–XX 2009. године. Наставак, обима од 332 штампане стране, почиње оронимом *Кабашки брегови*, записаним у метохијском Ђураковцу, а завршава се *Пшеничишићем*, посведочним у околини Горњег Милановца. Читаоцима је дат на увид део вишедеценијског рада угледног ономатичара, наставак обраде чињеница ексцерпираних из 190 штампаних извора, чему треба додати и географске карте Србије и географске карте штампане у *Енциклопедији Југославије*. Преко 170 библиографских јединица из списка Литературе треба вредновати у контексту опредељења аутора да уз многе рониме Србије даје податке о истим онимима у другим крајевима српско-хрватске језичке области.

Садржај другог дела најобимнијег сегмента волуминозне XXII књиге у неку руку тематски, а донекле и географски, чини целину са садржајем треће књиге „Библиотеке Ономатолошких прилога“, са чијим садржајем ће вас упознати колегиница Јованка Радић. Монографији Милете Букумирића у том смислу најближи је рад Радослава Пумпаловића „Ономастика Бањске и Звечана“. У складу са већ уходаном праксом београдске ономастичке школе, обрађене су ономастичке чињенице „током лета 1987. г., а мањим делом и 1988.“ систематски прикупљене у Звечану и шеснаест суседних села (Бањска Река, Бањски Суви До, Бресница, Вилиште, Грижани, Изворе, Јанков Поток, Јошевик, Каменица [Горња], Кула, Липовица, Ловац, Лозиште, Локве, Меки До [Горњи], Меки До [Доњи], Ораовица и Рудине, са Бањском Страхињића бана на челу, чији мештани чувају предање да су ту били његови двори). „Испитивано подручје“ – каже аутор – „припада новопазарско-сјеничким говорима, али су видни утицаји косовско-ресавског, као његовог непосредног суседа“. У вези са језиком само подсећање да у ономастичкој грађи ни овде нема уплива албанског фонолошког система, што потврђује мишљење да је албанска компонента у целини на том подручју новијег датума. Изостанак језичке интерференције с те стране посебно треба вредновати у контексту податка да су „сва села, изузев Бањске, насељена у 18. и 19. веку“.

Вишеструко је значајан и драгоцен рад Јакше Динића „Ономастика ‘Косовљанских села’ у околини Зајечара“, прилог који доноси део грађе прикупљене у „28 насеља, која су се распрострла по левој страни Тимока, од Бољевца до Неготина, чији најстарији слој ста-

новништва себе назива *Косовљанима* јер сматрају да се у прошлости доселио у ове крајеве са Косова и Метохије и других југозападних српских области“. Од укупно 28 „косовљанских“ села аутор доноси ономастичку грађу из њих дванаест, са подручја општина Зајечар (Звездан, Вражогрнац, Трнавац, Рготина, Јелашница, Копривница, Салаш, Брусник, Кленовац, Метриш), Бољевац (Сумраковац) и Бор (Доња Бела Река), а обрађени подаци прикупљени у шеснаест села неготинске општине (Тамнич, Рајац, Рогљево, Смедовац, Браћевац, Речка, Брестовац, Сиколе, Трњане, Поповица, Шаркамен, Чубра, Карбулово, Јасеница, Видровац и Штубик) појавиће се у следећем тому часописа. Уводни део доноси основне информације о историјској прошлости области, с акцентом на турским дефтерима из XV и XVI века који подсећају на континуитет, односно старину већине данашњих насеља, у којима је, судећи по именима, и тада тамо доминирала словенска, српска популација. Аутор наводи и село Глоговицу, данас настањену искључиво влашким становништвом, а године 1586. – Србика, које „одају“ тада записана имена (Вук, Вукмир, Вуксан, Живко, Гвозден, Новак, Радован, Радоња и сл.), што аутору даје подлогу за закључак да „Изостанак влашких имена показује да влашко становништво на овим просторима није аутохтоно, то јест да је оно овде дошло у неко време након овога пописа“. Независно од тога што су непрецизни подаци о времену и типовима метанастазичких струја у масовном насељавању области, основне поруке су ипак јасне. Пре свега, ономастичка грађа показује да су међу досељеницима доминирали носиоци косовско-ресавског дијалекатског типа, миграцијама разнетог из колевке у јужној српској покрајини па све до Ђердапа. Исто тако, одсуство трагова албанског језичког наноса у именослову „Косовљанских села“ потврђује у науци устаљени суд о практично искључиво српској етничкој слици јужне српске покрајине у времену од Косовске битке до Чарнојевића, у периоду за који се углавном вежу покрети крајинских „Косовљана“. Грађа је изложена на начин већ устаљен у *Ономастолошким њрилозима*, с тим да је аутор, по узору на неке претходнике, наводио спискове топонима у сваком селу, а на крају дао акцентовани „Збирни попис топонима“ са пропратним информацијама уз регистроване ониме. По истом моделу обрађена је и антропонија.

Угледу часописа свакако доприносе и осврти на нека дела публикована након штампања његове XXI књиге. Главни уредник се, по обичају – темељно и студиозно, осврнуо на садржај четири у међувремену објављене књиге *Сџарої српскої архива* и, посебно поучно за издаваче средњовековних извора, најзад дочекани драгоцени

Зборник средњовековних ћириличких њовеља и њисама Србије, Босне и Дубровника.

Одељак Осврти је из руку Јованке Радић добио зналачки рађен приказ Ломине књиге *Тојонимија бањске хрисовуље*.

Двадесет прва књига *Ономајолошких ѡрилоја* завршава се, руком главног уредника исписаним, некрологом Милети Букумирићу, једном од најагилнијих и најплоднијих сарадника Одбора за ономастику САНУ и његовог угледног гласила.

Озбиљност тренутка и повода данашњег окупљања и пијетет према већ помињаним претходницима даје ми налог да, као доајен у пословима које је заснивао и водио Павле Ивић, дам одушка узаврелим емоцијама и кажем коју реч о том, како лепо рече колега Лома, „златном добу почетака“. Да призовем у помоћ још увек поуздано сећање и да на темељу личног искуства, мереног годинама и деценијама, прозборим коју и подсетим како је за праве људе, за утемељене подухвате увек „право време“ па и оно „тачно у дванаест“. Да подсетим да смо и данас понајвише говорили о учинку „старе гарде“, о плодовима воћка засађених у доба тих „златних почетака“, чији сам сведок и, на неки начин, актер у правом смислу речи. Динићева прва верзија рукописа *Речник ѡимочкој ѡвора*, у који је била укључена и ономастика, а све без акцента, пре 30-ак година преко руку А. Исаковића, па П. Ивића дошла је до мене. На речи да Недељко и ја нисмо чули за Јакшу професор је лаконски узвратио: „Онда за њега не зна нико из струке“. Био је у праву, а данас за Јакшу знају наше колеге по словенским центрима. И почело је са неколико дана интензивног рада са Јакшом Динићем. Обострано срећне околности, за науку и будуће сараднике, уприличиле су у Метохији сусрет Светозара Стијовића са Р. Пумпаловићем и М. Букумирићем, који је обимним прилозима из дијалектологије и ономастике, објављиваним углавном у гласилима ових двеју кућа, задужио науку о језику. Докторском дисертацијом ослободио је струку једне озбиљне заблуде, а прерана смрт није дозволила да за *Речник ѡвора северне Метѡхије* лично прими Награду „Павле Ивић“, престижно признање Славистичког друштва Србије.

У приказу Ломине књиге *Тојонимија Бањске хрисовуље* Јасна Влајић-Поповић каже: „Када је краљ Милутин својој задужбини поклањао бројна имања сигурно ни слутио није да ће његова владарска издашност једнога дана бити тако драгоцену за српску науку о језику, нарочито за њену грану ономастику – односно подграну топономастику“. Краљ Милутин није знао, али Павле Ивић јесте, као и његови најближи сарадници, а и следбеници, разуме се у оквиру својих могућности. Све што је урађено на прикупљању усменог је-

зичког блага, урађено је у оквиру организоване активности Одбора и његових чланова, одбора којима је руководио П. Ивић, заслужан и за утемељење *Ономајолошких њрилоја*. Захваљујући његовом визионарству и непосредном ангажовању сарадника окупљених у телима којима је руководио, из руку агилних ентузијаста, дотад углавном сасвим анонимних сарадника, струка је добила десетине хиљада језичких података, поузданих сведока српског етничког, језичког и националног идентитета и континуитета на тлу јужне покрајине и у многим другим крајевима. О неспорном континуитету у овом случају може се говорити у домену вођења послова које је засновао велики научник, а наставио његов достојни наследник академик Александар Лома. У другим сегментима може се, а рекао бих – и мора, нажалост, говорити у контексту непријатне осеке, последице стицаја више немилих околности, у којима предњаче недовољна и, што је још штетније, неблаговремена материјална подршка теренским истраживањима, те однос млађег научног таласа према пословима ове врсте. У служби одавања почаста најзаслужнијима за остварења која су, како сам већ говорио са овога места, у рангу интелектуалног подвига, и подстицаја онима од којих се очекује свестан напор, бар покушај у очувању једног континуитета, сучељавам два податка. Неко ко је са ентузијастима аматерима радио коју стотину дана, из чега је проистекло близу пет хиљада страна објављених у издањима Академије и њеног Института осећа се и позваним и прозваним да то каже. Први податак су стотине хиљада језичких чињеница које су, уз подршку и непосредну помоћ неколико језичких стручњака, од којих се не смеју заобићи имена Светозара Стијовића, Недељка Богдановића, Драгољуба Петровића, па ни Слободана Реметића, прикупили и обрадили појединци без научних па ни стручних знања из науке о језику. И у поводу овога данашњег окупљања значајно партиципирају наведене чињенице. У истом руху је и оно што се „иза брда ваља“, што ћемо ускоро читати на страницама ових двеју публикација. Други податак је сасвим другог садржаја и крајње непријатне природе. Данас на материјалну подршку теренском раду научне институције и њихови сарадници, у односу на некадашњу дословце целогодишњу праксу, могу да рачунају тек у другој половини године, када та средства деле судбину копља после боја, или, да на паре у невреме погледамо народним очима: „Ко старцу ђевојка“. На тематски и географски свеобухватном пројекту „Дијалектолошка истраживања српског језичког простора“ до краја године ће бити десет доктора наука у радном односу, из чијих руку још није добијен ниједан сведок њиховога рада са сарадницима којима је неопходна помоћ стручњака.

При крају оно лепше и најважније. И поред свих недаћа које нас прате у последње време *Ономатолошки прилози* и њихова Библиотека „хватају корак“ у правом смислу речи. Данас нас је окупио прошлогодишњи садржај од 1.067 страна, а овогодишњи ће бити још обимнији. О квалитету штива међу корицама ових гласила говори и податак да су две прве књиге „Библиотеке Ономатолошких прилога“ (*Тојонимија Пивске њланине* и *Тојонимија Бањске хрисовуље*) овенчане Наградом „Павле Ивић“, односно „Павле и Милка Ивић“. Уз захвалност колеги Ломи за помињање моје помоћи „да се часопис не угаси“, подсећам да је то учинио брачни пар Реметић. Помогао јесам, али сам морао урадити више. Верност кодексима понашања понетим са кућног прага на чијем згаришту данас расте зова највећи је кривац што часопис од 2000. године нема статус редовнога годишњака, а и најодговорнији сам што стотине хиљада прикупљених података „у стара добра времена“ још чаме неузбучене и недигитализоване.

Ми теренски истраживачи наслушали смо се прича о временима „кад су свеци по земљи ’одали“. Последњи светац који је ходио српском земљом, а данас почива у Раковици, трезвено рече: „Биће нам боље кад будемо бољи“. У нашем случају столују два предуслова: кадровски и материјални. Да се брига државе о вредностима због којих су осниване Матица српска и претеча Српске академије наука врати у руке дораслима да то чине. У време „опанчарске владе“ Карађорђевог доба то је чинио Доситеј, који је у Србију донео три торбе: у једној књиге, у другој први кромпир, у трећој седу главу да помогне колико може. Касније смо имали Стојана Новаковића, Љубомира Стојановића, Михаила Петровића Аласа, недавно Душана Каназира. Није увек лоше бити понављач. Да научни рад, за теренска истраживања пресудно, има адекватну и континуирану материјалну потпору, праћену спремношћу стручних кадрова да за рачун опште научне и националне ползе жртвују штогод од личних амбиција и личног комодитета. У ишчекивању свакако скорог васпостављања старе праксе на оба фронта, на материјалном и кадровском, да вас прати свака људска срећа!

ЈОВАНКА РАДИЋ

КЊИГА КАО СПОМЕНИК

Указана ми је част да будем међу говорницима на данашњој трибини, те и да у представљању најновије монографије објављене у

едицији „Библиотека Ономатолошких прилога“ (књ. 3) заузем место које по неписаним правилима припада аутору. То је допринело да овај осврт буде припреман с помешаним осећањима, уз преовлађујући осећај пијетета према научном делу и људском лику покојног колеге Милете Букумирића, аутора књиге *Ономасџика централној Косова*. Стога ћу у своме представљању књиге уз осврт на поједине делове текста указати и на неке детаље из подтекста, првенствено оне који сведоче о нарочитој људској ширини Милете Букумирића, а тичу се, углавном, одређених принципа којима се руководио у теренском раду и околности у којима је грађа за ову књигу прикупљана.

Ономасџика централној Косова доноси, систематизује и анализира комплетан,¹ у изворној форми пренет ономастички материјал прикупљен у тридесет два централнокосовска насеља, укључујући и Приштину. Грађа је бележена од говорника српског језика од 1984. до 1990. године, што је период обележен тихим али сталним исељавањем српског живља с простора Косова и Метохије. Теренско истраживање је урађено под покровитељством и по инструкцијама Одбора за ономастику САНУ, које су своју основну форму добиле у време када је Одбором за ономастику руководио академик Павле Ивић, а организација теренског рада била поверена Светозару Стијовићу. Управо је Стијовић заслужан за то што су ономастичка истраживања постала стално поље интересовања не само Милете Букумирића, већ и многих других истраживача у области србистике.

Грађа је тада прикупљана на читавом српском говорном простору, али је најпотпуније и најдеталјније истражено Косово и Метохија, на чему је, по неписаним сведочанствима, инсистирао академик Ивић, док су само истраживање углавном обавили Светозар Стијовић и Милета Букумирић.² Упутства за рад на терену усмеравају да се прикупе основни подаци о насељу и његовом становништву, да се напишу и у основним контурама опишу места с властитим именом, да се прикупе сва породична именована (званична презимена и незванична, надимачка и ненадимачка по пореклу и/или функцији) с подацима о броју кућа, слави, пореклу, сродничким везама и сл., те да се прикупе лична имена, хипокористици и лични надимци. Реч је, дакле, о теренским истраживањима која задиру у све сфере живота – од најширег

---

¹ То важи за топонимију, док је антропонимија у многољудним насељима (Приштина и Обилић) прикупљена по принципу узорка.

² Уз њих, ономастичка истраживања делова тога простора била су поверена и Алији Џоговићу, Радиславу Пумпаловићу и Данилу Стијовићу, а главнина прикупљене грађе објављена је (и објављује се) на страницама часописа *Ономатолошки прилози*.

социјалног до најужег личног, а привидно и имовинског. Да би таква теренска истраживања била успешна, неопходно је да истраживач поседује или достигне висок степен разумевања и осетљивости за навике и владајуће обичајне норме, али и за све друге проблеме присутне на датоме простору. То је посебно морало бити важно за ономастичка истраживања на Косову и Метохији, где је српски живаљ био и остао изложен различитим врстама притисака од стране све бројнијих, сепаратистичким идејама и шовинизмом обузетих Арбанаса.

Вероватно је да су та истраживања, која сведоче о наглој промени етничке структуре становништва у многим косовским селима, могли и обавити једино они који су тамо поникли, мада, изгледа, не без последица по лично здравље и утицаја на животни век.

Најобимнији део књиге *Ономастичка централној Косова* носи наслов Ономастичка грађа (9–154), где се доноси микротопонија и део антропонимије (породична имена), све груписано по насељима. Иза имена насеља следи језгровито осликан географски положај, а потом осврт на заснивање насеља и становништво. Показује се да је скоро половина насеља постојала још у средњем веку (наводе се помени места с почетка 14. и средине 15. века), нека су у прошлости засновали Черкези, које још Турци доводе на Балкан, а има и оних која су сасвим нова по постању. Наводи се, нпр., да су Ајвалију (24–27), једно од ретких села с именом несрпског порекла, основали Черкези средином 19. века; њих су сменили тзв. мухацири досељени из централне Србије, а кад је и „део Мухацира отишао за Турцима“ на њихова су места досељавани Срби, да би се „око 1965. и они почели иссељавати“ (стр. 24). За двадесетак година ту је број српских кућа смањен за половину (отишло 39, остало 38), док је укупан број кућа нарастао на 700. На другој страни, село Девет Југовића је формирано „1922. године, а насељено Србима из централне Србије, Херцеговцима, Личанима и Црногорцима“ (62). Иако су имали добру путну мрежу, здравствену амбуланту, пошту и школу, Југовичани су се већ 1955. године почели расељавати, да би се након двадесетак година (1974) и у то село почели „досељавати Албанци, који су још у мањини“ (62). По свему судећи, притисцима и сеобама су најуспешније одолевала и одолевају многољудна српска насеља попут Грачанице (40–62), где су „Срби старинци“ у време истраживања чинили половину становништва.

У књизи изостаје било какав осврт на оно што сугеришу наведени примери, што је, свакако, последица ауторовог опредељења да не напушта домен *лингвистичких* чињеница, те и уверења да саме лингвистичке чињенице, посебно оне из домена ономастике, довољно добро

сведоче о свим суштински важним аспектима живота на одређеном простору – посматрано дијахроно или синхроно.

Уз Србе старинце, у насељима централног Косова је у време истраживања или неколике деценије пре живело становништво досељавано из скоро свих српских крајева: из Црне Горе, Херцеговине, Босне, Лике, Кордуна, Баније, Славоније, Војводине и централне Србије. Таква структура становништва јасно се одразила у антропониимији, где је порекло носиоца имена видљиво у акценатским ликовима (нпр. Илија, Илија, Илија; или Славиша, Славиша, Славиша, Славиша, Славиша), а где-где и у другим компонентама имена. То се првенствено односи на хипокористике (225–273), који пажњу привлаче не само по бројности (за „6239 мушкараца забележена су 622 лична имена и 688 хипокористика“, 225) већ и по разноликости. Показује се да у обликовању хипокористика у чијој основи стоје различити елементи личнога имена – повезани, неповезани, удвојени, испреметани или фонетски модификовани (нпр. *Љуба*, *Љуби*; *Биша*, *Биба*, *Буби* од *Љубиша*), учествују сви вокали сем у: поред *Акса* / *Аксо*, *Светѿа* / *Светѿо*, *Мира* / *Миро*, или само *Гиша*, *Рага*, *Сава*, *Туса* и сл., бележе се хипокористици на *е*, типа *Виле* (: Виломир), *Гуѿе* (: Драгутин), *Иле* (: Илија), *Влаге* (: Владимир) и сл., мада су најбројнији хипокористици на *и*, који су, по свему судећи, на простору Косова и Метохије настали и живели као изворна хипокористичка форма.³ Поред ових модела, потврђено је и учешће многих суфикса (нпр. *-ица* у *Боѿица* од Богдан и Богић, *Томица* од Томислав; *-ја* у *Заја* од Златибор, *Гоја* од Драгољуб, односно, *-јо* у *Рајо* од Радован; *-ка* у *Жика*, *Бока*, *Нока*, *-ки* у *Баки*, *Бики*, *Маки*, *-ко* у *Баѿко*, *Бишко*, *Виѿко*; *-це* у *Коце*, *-ца* у *Тоца*, *-ци* у *Коци*; *-че* у *Борче*, *-ча* у *Дача*, *-чо* у *Ванчо* од Јован итд.), код којих су уочљиве исте варијације завршног вокала. Многи од тако уобличених хипокористика пренесени су у домен личних имена (уп. мушка л. и. *Бора*, *Боро*; *Воја*, *Војо*; *Мане*, *Раге*, *Рале* и др., 184–199), а изузетак су форме на *и*, које су ту појављују као сасвим усамљени случајеви (*Драѿи* и *Мики*).

Указаћемо, најзад, и на један врло поучан детаљ, који добро сведочи о ауторовом изразито тананом осећају за језик и језичке норме које владају у међуљудским односима. Наиме, у уводу поглавља посвећеног личним надимцима (173–288) аутор бележи следеће:

„Приликом бележења ономастичке грађе на терену није се инсистирало на исцрпности надимака. У ситуацијама кад се информатор снебивао да каже надимак због тога што је увредљив или непријатан, прелазило се преко тога и бележила су се друга имена. У раду не фи-

³ Аутор упућује на рад *О хипокористицима на -и у Метихијском (Пећком) Подгору*, из пера Светозара Стијовића (ЈФ XXXVII: 255–263).

гурирају надимци који се могу идентификовати као пејоративи, који се не јављају у облику вокатива, који се односе на неко треће лице. Бележе се надимци које су носиоци прихватили, који су се одомаћили, који се редовно користе у локалној комуникацији, који су у локалној комуникацији у многим случајевима у потпуности потиснули лично име“ (273).⁴

Боље од многих теоријских учења, ови редови сведоче о томе шта је неписана лексичка норма и на који начин језик повлачи разлику између употребом нормираних речи, на једној страни, и ненормираних речи или околионализама, на другој – што се не тиче само личних надимака, већ свих форми које у српском језику стварамо и користимо да бисмо њима у датим околностима означили ситуативно одређено лице.⁵ То говори да увиди до којих се долази у наизглед периферним лингвистичким истраживањима могу бити важни за разумевање системских појава, те и да је у приступу деловима система потребно имати у виду и језик као целину.

Цитирани редови истовремено откривају истраживача који је и у научном раду подразумевао то да принцип људскости, тј. добра или доброте као бриге о другим људима не може бити подређен било ком научном циљу.

⁴ Напомињемо да сличних ставова нема у писаним инструкцијама Одбора за ономастику САНУ.

⁵ Да имају ту врсту осећаја за сопствени језик, (лингвисти-)феминисти не би ни помислили на то да се говорне форме типа *психолошкиња* / *психолођиња* / *психолођица* или сл., које не користимо у ословљавању (уп. *учићељице!*, *васићчице!*, *докторка!*), али их спонтано (кагkad и шаљиво или подругљиво) стварамо да бисмо у неформалним ситуацијама упутили на референтно („треће“) лице женскога пола – декретом могу пустити у јавност и користити као да су „нормализоване“, тј. општом употребом нормиране речи.